

Kontrollkäik Tartu Laste Turvakodusse

KOKKUVÕTE

(1) 23.04.2015 korraldas õiguskantsler sellest ette teatades kontrollkäigu Tartu Laste Turvakodusse (edaspidi turvakodu).

Tartu Laste Turvakodu tegevust reguleerib Tartu Linnavalikogu 21.05.2015 määrus nr 73 „[Tartu Laste Turvakodu põhimäärus](#)“. Põhimääruse § 1 järgi on turvakodu Tartu Linnavalitsuse hallatav asutus, mis tegutseb linnavalitsuse sotsiaalse osakonna haldusalas. Vastavalt põhimääruse § 2 lõikele 1 on turvakodu tegevuse eesmärk 1) ööpäevaringse esmase abi ja turvalise keskkonna tagamine vägivalda, hülgamist või hooletusse jätmist kogenud lapsel; 2) vajadusel abi osutamine teenusel oleva lapse seaduslikule esindajale või muule last kasvatavale isikule; 3) vähekindlustatud perede laste arendus- ja huvitegevuse korraldamine päevakeskuses.

Asutus pakub teenust lastele vanuses 3-18 aastat ja erandjuhtudel ka noorematele. Asutuses on 20 kohta.¹

Kontrollkäigu ajal osutas turvakodu teenust kahele alaealisele, kahele noorele täiskasvanule ning kolmele emale lastega.

(2) Õiguskantsler kontrollis, kuidas on Tartu Laste Turvakodus tagatud turvakoduteenusel ilma vanemata viibivate laste põhiõigused ja -vabadused. Muuhulgas kontrollis õiguskantsler, kas turvakodus on tagatud laste õigused turvalistele, stabiilsetele ja arengut toetavatele elutingimustele; osalemisele; piisavale ja professionaalsele hoolitsusele; arstiabile ja tugiteenustele ning perekondlike suhete säilitamisele.

(3) Õiguskantsleri nõunikud vestlesid kontrollkäigu raames Tartu Laste Turvakodu juhataja ja sotsiaalpedagoogiga, usalduslikult ühe kasvataja, ühe turvakodusse alaealisena tulnud ja seal täisikka jõudnud noore, ning ühe emaga, kes oli turvakodus koos oma lastega. Samuti tutvusid nõunikud turvakodu dokumentidega. Lisaks vaatlesid nõunikud laste elamistingimusi ja maitstesid lastele pakutavat toitu.

(4) Õiguskantsleri seisukoht

Külastuse eesmärk oli koguda teavet turvakoduteenuse osutamise kohta ja kaardistada võimalikke kitsaskohti teenuse korralduses. Turvakodude külastustel kogutud informatsiooni kasutan analüüsivaks turvakoduteenuse korraldust Eestis lapse õiguste seisukohast. Tartu Laste Turvakodu kogemus andis analüüsiks kasulikku teavet ja mõtteainest.

Turvakodu tegevuses on palju kiitust väärivat. Eriti tahaks esile tõsta turvakodu panustamist laste igapäevasesse nõustamisse ja tugiteenuste pakkumisse koostöös teiste võrgustikuliikmetega Tartu linnas.

Siiski on õiguskantsleril üks tähelepanek, mis puudutab turvakodus vabatahtlikuna töötavate inimeste taustakontrolli. Vestlustest selgus, et vabatahtlikud abistavad turvakodu kasvatajaid eriti perioodidel, mil turvakodus on rohkem elanikke. Kodulehe põhjal aitavad vabatahtlikud

---

¹ Vt <http://turvakodu.ee/index.php?page=asutus>.

lastel vaba aega sisukalt veeta ja koolitoid teha.² Vabatahtlikud on peamiselt tudengid, kes käivad turvakodus abiks ülikooliõpingute kõrvalt. Turvakodu töötajate sõnul ei ole nad pidanud seni vajalikuks vabatahtlike tausta kontrollida, kuna tegemist on nooremate inimestega.

Turvalisus on üks lapse põhiõigusi, mis tuleneb [ÜRO lapse õiguste konventsiooni](#) (LÕK) artiklitest 19 ja 34 ning [Eesti Vabariigi lastekaitse seaduse](#) (LaKS) §-st 33, mis hõlmab kaitset igasuguse füüsilise ja vaimse vägivalla, sh seksuaalse kuritarvituse eest.

LaKS § 51¹ sätestab lastega töötamise piirangu, et lastega kokkupuutuvatele kutsealadele ei pääseks töötama isikud, keda on karistatud mh seksuaalse enesemääramise vastaste kuritegude eest.³ Lastega ei tohi töötada isik, keda on karistatud või kellele on kohaldatud sundravi [karistusseadustiku](#) §-s 133–133³, 141–145¹, 175, 175¹ või 178–179 sätestatud kuriteo eest, mille karistusandmed ei ole karistusregistrist karistusregistri seaduse kohaselt kustutatud või mille karistusandmed on karistusregistrist kustutatud ja kantud karistusregistri arhiivi. Lastega töötavaks isikuks loetakse ka vabatahtlikus tegevuses, asendusteenistuses teenimisel, tööturuteenuste osutamisel või praktikandina lapsega vahetult kokku puutuv isik. [Karistusregistri seaduse](#) (KarRS) § 15 lg 1 ja § 20 lg 1 p 9 võimaldavad avalikust karistusregistrist ja selle arhiivist järele pärida, kas lapsega kokku puutuv isik on mõne eelnimetatud süüteo eest karistatud või mitte.⁴ KarRS § 23 lõikest 2 tulenevalt on elektrooniline päring isiku tööle, teenistusse, asendusteenistusse, vabatahtlikku tegevusse või praktikale võtjale tasuta.

Turvakoduteenuse [soovituslike juhiste](#) järgi tuleb turvakodus tagada turvaline keskkond lapsele, kes vajab kaitset ja tuge, olles kogenud füüsilist, vaimset, seksuaalset või majanduslikku vägivald, hülgamist või hooletusse jätmist. Laps, kes on eelnevalt vägivald kannatanud, võib olla väärkohtlemise kordumise suhtes eriti haavatav. Turvakodu kohustus tagada laste turvalisus hõlmab muu hulgas võimaliku väärkohtlemise ennetamist nende isikute poolt, kelle hoole all lapsed turvakodus on. Lapse õigust turvalisusele ei ole rikutud mitte üksnes siis, kui last on väärkoheldud, vaid ka siis, kui võimalikud riskid on jäetud maandumata. Asjaolu, et vabatahtlikud on pigem nooremad inimesed, väärkohtlemise riski ei välista.

Kasvatajaid nende töös abistades, laste vaba aega sisustades ja lapsi koolitöodes juhendades puutuvad vabatahtlikud vahetult kokku turvakodus elavate lastega. Sellisel juhul võivad vabatahtlikud turvakodus töötada üksnes juhul, kui neid ei ole eelnimetatud kuritegude eest karistatud. Kuna turvakodu ülesanne on tagada laste turvalisus, on asutuse ülesanne vabatahtlike nõuetele vastavuses veenduda. Selleks võib turvakodu teha ise järelepärimise või paluda vabatahtlikul endal küsida väljavõtte karistusregistrist. Sellele vastavalt on asjakohane täiendada turvakodu vabatahtlikele mõeldud [tegevusjuhendit](#).

Eeltoodust tulenevalt teeb õiguskantsler Tartu Laste Turvakodule ettepaneku kontrollida, kas turvakodus lastega vahetult kokku puutuvatel isikutel puudub karistus Eesti Vabariigi lastekaitse seaduse §-s 51¹ loetletud süütegude eest ja nad võivad lastega töötada.

² Vt <http://turvakodu.ee/index.php?page=vabatahtlik>.

³ 01.01.2016 jõustuvas [lastekaitse seaduses](#) on lastega töötamise piirang sätestatud §-s 20.

⁴ Vt ka <http://www.rik.ee/et/karistusregister>.

(5) Tehtud ettepaneku täitmise kohta palub õiguskantsler turvakodult teavet hiljemalt 31.08.2015. Lisaks saadab õiguskantsler kokkuvõtte teadmiseks Tartu linnapeale.